

15. Plato, 2000. *The Republic*. Translated by G.M.A. Grube and C.D.C. Reeve. Hackett Publishing Company. (Original work published ca. 380 B.C.E.).
16. Quine, W.V.O., 1960. *Word and object*. Cambridge: The MIT Press.
17. Whitehead, A.N., 1978. *Process and reality*. Corrected edition. Edited by D.R. Griffin and D.W. Sherburne. Free Press. (Original work published 1929).

DOI 10.33930/ed.2019.5007.51(10-12)-5

УДК 1.101

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕХНОСФЕРИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

HUMAN CREATIVE ACTIVITY IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF THE TECHNOSPHERE OF MODERN SOCIETY

Т. П. Руденко
В. В. Безпалько

Актуальність теми дослідження. Творча діяльність, насамперед, науково-технічна творчість є духовно-соціальним феноменом в результаті якої людина продукує теоретичні, технічні та технологічні продукти, які задовольняють її потреби. Техніка і технології полегшують життя людини. Однак, виникають і глобальні проблеми в контексті техногенного змісту.

Великий соціокультурний вплив мають інформаційні технології, які забезпечують інтереси, комунікацію людей, їх обмін інформацією, проте це зменшує рівень автономності, приватності, безпеки, що ставить під питання дотримання прав людини в цифрову еру. Відповідно, філософське осмислення взаємодії людини і технології є сьогодні актуальною проблемою.

Постановка проблеми. Філософське осмислення природи творчості, специфіки творчої діяльності займає важливе місце в історії філософської думки. А розгляд творчої діяльності людини у контексті розвитку техносфери сучасного суспільства надасть можливість запобігти негативним наслідкам розвитку техніки та технологій. Розвиток сучасного технічного середовища постійно набирає обертів, що свідчить про формування нової реальності, в якій технічне та технологічне стає пріоритетним та має інтегрований

Urgency of the research. Creative activity, primarily scientific and technical creativity, is a spiritual and social phenomenon as a result of which a person produces theoretical, technical and technological products that satisfy his needs. Technology and engineering make human life easier. However, global problems also arise in the context of technogenic content.

Information technologies have a great socio-cultural impact, ensuring the interests, communication of people, their exchange of information, however, this reduces the level of autonomy, privacy, security, which calls into question the observance of human rights in the digital era. Accordingly, the philosophical understanding of the interaction of man and technology is a relevant problem today.

Target setting. Philosophical understanding of the nature of creativity, the specifics of creative activity occupies an important place in the history of philosophical thought. And consideration of human creative activity in the context of the development of the technosphere of modern society will provide an opportunity to prevent the negative consequences of the development of technology and engineering. The development of the modern technical environment is constantly gaining momentum, which indicates the formation of a new reality in which the technical and technological become a

характер. Техносфера при цьому повинна розвиватися коеволуційно відносно природи, людини, суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням творчості, творчій діяльності присвячена велика кількість філософських робіт, серед яких творчість розглядається як духовно-соціальний феномен – праці І. Волощук, Л. Гончарової, В. Моляки, В. Шинкарука та інших дослідників; як засіб пізнання та перетворення світу, як інноваційна діяльність творчість вивчається у працях Л. Гаращенко, Л. Козак, Д. Кочмар, О. Леонтєва, Б. Новікова, О. Чумак. Творчу діяльність, творче мислення, розвиток творчих здібностей людини досліджують Д. Алфімова, Е. Бутенко, І. Волкова, О. Матюшкін, В. Моляко, В. Роменець, Я. Сікора.

У дослідженні було розглянуто праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, предметом вивчення яких були технологічні, соціокультурні трансформації сучасного суспільства.

Особливості розвитку “техносфери” розглядають О. Дольська, Л. Сліпчишин, П. Тейяр де Шарден, М. Гайдеггер, К. Ясперс, Е. Тоффлер.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні особливостей творчої діяльності; розгляді поняття “техносфера”, вивчені закономірностей функціонування техносфери та виявленні механізмів її впливу на життя людини. Розгляд творчої діяльності у контексті розвитку сучасної техніки та технологій сприятиме поглибленому розумінню специфіки творчості.

Виклад основного матеріалу. Найчастіше творчість розглядають як діяльність в процесі якої створюються якісно нові матеріальні і духовні цінності. Визначають такі ознаки творчої діяльності як вироблення суспільних цінностей, використання нових способів діяльності та засобів виробництва.

У процесі діяльності людина використовує наявні знання й оволодіває новими. Творчість стає актом розкриття існуючих закономірностей через відображення дійсності та завдяки її перетворенню. Діяльність завжди є цілеспрямованою, людина формулює і

priority and have an integrated character. The technosphere must develop coevolutionarily in relation to nature, man, and society.

Actual scientific researches and issues analysis. A large number of philosophical works are devoted to the study of creativity and creative activity, among which creativity is considered as a spiritual and social phenomenon – the works of I. Voloshchuk, L. Goncharova, V. Molyako, V. Shynkaruk and other researchers; as a means of cognition and transformation of the world, as innovative activity, creativity is studied in the works of L. Garashchenko, L. Kozak, D. Kochmar, O. Leontiev, B. Novikov, O. Chumak. Creative activity, creative thinking, and the development of human creative abilities are studied by D. Alfimova, E. Butenko, I. Volkova, O. Matyushkin, V. Molyako, V. Romenets, and Ya. Sikora.

The study examined the works of domestic and foreign researchers, whose subject of study was technological, socio-cultural transformations of modern society.

The features of the development of the “technosphere” are considered by O. Dolska, L. Slipchyshyn, P. Teilhard de Chardin, M. Heidegger, K. Jaspers, E. Toffler.

The research objective. The purpose of the study is to determine the features of creative activity; consider the concept of “technosphere”, study the regularities of the functioning of the technosphere and identify the mechanisms of its influence on human life. Consideration of creative activity in the context of the development of modern technology and engineering will contribute to a deeper understanding of the specifics of creativity.

The statement of basic materials. Most often, creativity is considered as an activity in the process of which qualitatively new material and spiritual values are created. Such signs of creative activity are defined as the development of social values, the use of new methods of activity and means of production.

In the process of activity, a person uses existing knowledge and masters new ones. Creativity becomes an act of revealing existing patterns through the reflection of reality and through its transformation. Activity is always purposeful, a person formulates and solves problems, chooses the

розв'язує проблеми, вибирає оптимальні шляхи їх вирішення.

Творчість є формою розвитку суспільства, культури. Діяльнісний підхід до творчості визначає здатність особистості до створення нових цінностей культури, а у процесі діяльності розкриваються комунікативні, інтелектуальні, емоційно-вольові можливості особистості.

Творчість є вищий вид діяльності, це відмінна сутність людини. Результатами технічної творчості є нові знаряддя праці, конструкторські вироби, технологічні процеси, які мають суспільну цінність. Відповідно, техніка та технології виступають як феномен світу, що оточує нас.

Техносфера впливає на духовне життя, відбувається трансформація ціннісних орієнтацій людини. Етика взаємодії з технологічними системами стає однією з найбільш актуальних проблем цифрової епохи. Розвиток техносфери повинен відбуватися коеволюційно – гармонійно по відношенню до усіх її складових.

Функціональним призначенням техніки є покращення умов існування людини, отже, при розробленні техніки і технологій слід враховувати антропологічні, психологічні, екологічні, етичні чинники.

Висновки. Розгляд техносфери, визначення предмету дослідження та методологічних підходів до вивчення цього феномену є проблемними питаннями сучасного філософського дискурсу. Термін “техносфера”, найчастіше, застосовується для філософського аналізу сучасного технічного середовища. Із застосуванням комп'ютерних засобів і технологій у всіх сферах суспільного життя змінюється сучасна картина світу.

Розвиток науки, техніки і технологій не можливо уявити без творчої діяльності людини. Кожен історичний етап суспільного розвитку відрізняється характерними рисами технічного середовища. І надалі, ми будемо спостерігати розвиток техніки і технологій, особливо інформаційних. Інформаційні технології повинні забезпечувати ефективну взаємодію людей, сприяти розвитку науки, освіти, культури.

Ключові слова: творчість, творча

optimal ways to solve them.

Creativity is a form of development of society and culture. An active approach to creativity determines the ability of an individual to create new cultural values, and in the process of activity, the communicative, intellectual, emotional and volitional capabilities of the individual are revealed.

Creativity is the highest form of activity, it is a distinctive essence of man. The results of technical creativity are new tools, design products, technological processes that have social value. Accordingly, technology and engineering appear as a phenomenon of the world around us.

The technosphere affects spiritual life, a transformation of human value orientations is taking place. The ethics of interaction with technological systems is becoming one of the most pressing problems of the digital age. The development of the technosphere should occur coevolutionarily - harmoniously in relation to all its components.

The functional purpose of technology is to improve the conditions of human existence, therefore, when developing technology and technologies, anthropological, psychological, environmental, and ethical factors should be taken into account.

Conclusions. Consideration of the technosphere, definition of the subject of research and methodological approaches to the study of this phenomenon are problematic issues of modern philosophical discourse. The term “technosphere”, most often, is used for the philosophical analysis of the modern technical environment. With the use of computer tools and technologies in all spheres of social life, the modern picture of the world is changing.

The development of science, technology and engineering is impossible to imagine without the creative activity of man. Each historical stage of social development is distinguished by the characteristic features of the technical environment. And in the future, we will observe the development of technology and engineering, especially information technology. Information technologies should ensure effective interaction between people, promote the development of science, education, and culture.

Key words: creativity, creative activity,

діяльність, людина, природа, техносфера, техніка, технології, технічна реальність, мислення, духовність, суспільний розвиток, суспільство, цифрова епоха. | *man, nature, technosphere, technology, technology reality, thinking, spirituality, social development, society, digital age.*

Актуальність теми дослідження. Творча діяльність, насамперед, науково-технічна творчість є духовно-соціальним феноменом в результаті якої людина продукує теоретичні, технічні та технологічні продукти, які задовольняють її потреби. Техніка і технології полегшують життя людини. Однак, виникають і глобальні проблеми в контексті техногенного змісту. Великий соціокультурний вплив мають інформаційні технології, які забезпечують інтереси, комунікацію людей, їх обмін інформацією, проте це зменшує рівень автономності, приватності, безпеки, що ставить під питання дотримання прав людини в цифрову еру. Відповідно, філософське осмислення взаємодії людини і технології є сьогодні актуальною проблемою.

Постановка проблеми. Філософське осмислення природи творчості, специфіки творчої діяльності займає важливе місце в історії філософської думки. А розгляд творчої діяльності людини у контексті розвитку техносфери сучасного суспільства надасть можливість запобігти негативним наслідкам розвитку техніки та технологій. Розвиток сучасного технічного середовища постійно набирає обертів, що свідчить про формування нової реальності, в якій технічне та технологічне стає пріоритетним та має інтегрований характер. Техносфера при цьому повинна розвиватися коеволюційно відносно природи, людини, суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням творчості, творчій діяльності присвячена велика кількість філософських робіт, серед яких творчість розглядається як духовно-соціальний феномен – праці І. Волощук, Л. Гончарової, В. Моляки, В. Шинкарука та інших дослідників; як засіб пізнання та перетворення світу, як інноваційна діяльність, творчість вивчається у працях Л. Гаращенко, Л. Козак, Д. Кочмар, О. Леонтьєва, Б. Новікова, О. Чумак. Творчу діяльність, творче мислення, розвиток творчих здібностей людини досліджують Д. Алфімова, Е. Бутенко, І. Волкова, О. Матюшкін, В. Моляко, В. Роменець, Я. Сікора.

У дослідженні було розглянуто праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, предметом вивчення яких були технологічні, соціокультурні трансформації сучасного суспільства. Серед них, слід виділити праці таких науковців, як: В. Андрущенко, Д. Белл, В. Вернадський, Ю. Габермас, Л. Губерський, М. Згуровський, М. Кастельс, С. Кримський, М. Михальченко, С. Путров, А. Сакун, Е. Тоффлер, Ф. Фукуяма тощо.

Особливості розвитку “техносфери” розглядають О. Дольська, Л. Сліпчишин, П. Тейяр де Шарден, М. Гайдеггер, К. Ясперс, Е. Тоффлер. Проблеми пізнання і конструювання соціальної дійсності присвячені роботи М. Бойченка, В. Вернадського, В. Ільїна, Т. Карпенко, Н. Хамітова та інших науковців.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні особливостей творчої діяльності; розгляді поняття “техносфера”, вивчені закономірностей функціонування техносфери та виявленні механізмів її впливу на життя людини. Розгляд творчої діяльності у контексті розвитку сучасної техніки та технологій сприятиме поглибленому розумінню специфіки творчості. Творчість формує внутрішній світ особистості, її цінності, переконання, відіграє важливу роль у житті людини та суспільства.

Виклад основного матеріалу. Найчастіше творчість розглядають як діяльність в процесі якої створюються якісно нові матеріальні і духовні цінності. Діяльність є характерною ознакою людини, на основі пізнання закономірностей об'єктивного світу та його перетворення, вона формує нову реальність, задовольняє свої потреби. Визначають такі ознаки творчої діяльності як вироблення суспільних цінностей, використання нових способів діяльності та засобів виробництва. Творчість органічно пов'язана з пізнанням дійсності.

У процесі діяльності людина використовує наявні знання й оволодіває новими. Творчість стає актом розкриття існуючих закономірностей через відображення дійсності та завдяки її перетворенню. Діяльність завжди є цілеспрямованою, людина формулює і розв'язує проблеми, вибирає оптимальні шляхи їх вирішення.

Творчість є формою розвитку суспільства, культури. Людина в системі творчих відносин з оточуючим середовищем, стає суб'єктом і творцем культури. Діяльнісний підхід до творчості визначає здатність особистості до створення нових цінностей культури, а у процесі діяльності розкриваються комунікативні, інтелектуальні, емоційно-вольові можливості особистості. Як зазначає Л. Гончарова, творча активність особистості спрямована на "реалізацію цільових та смислових аспектів власного життя, що проявляється на предметному, символічному, соціальному й духовному рівнях, відображуючись у вигляді продуктивної творчої діяльності, творчого рішення проблеми, творчого діалогу і самореалізації" [1, с. 79-80].

Творчість є вищий вид діяльності, це відмінна сутність людини. Дослідники творчості наголошують на таких творчих якостях людини як: "пізнавальна активність; здатність до висування гіпотез, оригінальних ідей, винахідництва; ініціативність; наполегливість; висока самоорганізація; працездатність; потреба в інтелектуальній праці; високий рівень вимогливості; готовність до ризику; незалежність суджень; самобутність; критичне мислення; здатність до міжособистісного спілкування, до співпраці і взаємодопомоги у творчій діяльності; рефлексивні здібності" [3]. У творчій діяльності поєднується ідеальне та матеріальне. Під творчістю, на думку В. Моляко, "слід розуміти процес створення, відкриття чого небудь нового, раніше для цього конкретного суб'єкта невідомого" [4]. У філософському енциклопедичному словнику, також тлумачиться визначення творчості як діяльності, продуктом якої є щось якісно нове, чого ніколи раніше не було. Існують різні види творчої діяльності та різні форми творчого синтезу. У контексті розвитку техносфери, як підкреслює О. Дольська "діяльність людини – це невід'ємна сутність людини, її характеристика, шлях, що забезпечує її новим світом – світом технічного середовища, технічної реальності" [2, с. 36]. У результаті науково-технічної творчості наукове знання втілюється у практичну діяльність. Результатами технічної творчості є нові знаряддя праці, конструкторські вироби, технологічні процеси, які мають суспільну цінність. Відповідно, техніка та технології виступають як феномен світу, що оточує нас.

Вивчення прогресивного поступу суспільства свідчить про внутрішню єдність розвитку науки, техніки і технології. Становлення європейської науки починається із інтелектуальних здобутків та відкриттів давньої Греції. Давньогрецькі філософи досліджують зміст понять, застосовують аргументацію, доведення, обґрунтовують висновки, фактично є розробниками технологічної сторони інтелектуальної діяльності людини. Арістотель створив науку про форми і закони правильного мислення, доказового значення у філософа набуває

категоричний силогізм. Найбільш відомими науковцями давньої Греції є Евклід, Архімед, Гіппократ, Арістотель, Птолемей. Наука у стародавньому світі ще мало пов'язана із розвитком техніки. Однак, окремі знання втілювались у практичну діяльність. Давні греки зводили акведуки, їм належить створення поршневого насосу, удосконалення механізму важеля.

Технічна діяльність доби Середньовіччя характеризується будівництвом храмів, які оздоблюються вітражами – Міланський собор, Шатрський собор, троянда Сен-Шапель тощо. З винайденням у XV столітті каравели – легкого вітрильника, іспанські та португальські мореплавці змогли здійснити далекі морські подорожі. Розвиток науки, техніки та технології у їх взаємозв'язку починається у Європі з XVII століття у добу Нового часу.

Промислова революція кінця XVIII - початку XIX століття відрізняється застосуванням технологічних способів виробництва з використанням машинної праці, яка поступово стала витіснити людську працю. Розвиток науки та техніки сприяв розвитку промисловості. У виробництві використовувалися нові технічні винаходи. Емпіричне наукове знання та нові теоретичні пошуки сприяли розвитку таких наук як фізика, хімія, механіка, математика. На їх основі виникли сучасні технології, набули розвитку нові галузі промисловості, посилюється суспільний поділ праці.

В історичному розвитку людство завжди використовувало технічні засоби для полегшення умов власного життя, у виробництві продуктів для задоволення своїх потреб. Поняття технічної реальності виникає при втіленні наукового знання у виробництво механізмів, технічних пристроїв, технологічних продуктів. Для позначення всієї технічної реальності застосовується термін “техносфера”, який формує нове відношення людини до середовища та до самої техніки. Визначення “техносфера” зустрічається у працях П. Тейяра де Шардена, це поняття є предметом досліджень М. Гайдеггера, К. Ясперса, Е. Тоффлера. На думку О. Дольської “техносфера – це результат штучної реальності, продукт людської активності в галузі техногенної взаємодії людей з матеріальним світом” [2, с. 36].

Поняття “техносфера” найбільш вдало характеризує стан сучасного суспільства. Сьогодні більша частина технічних виробів, які використовуються у процесі суспільного виробництва та технологічних процесів автоматизується, здійснюється без участі людини, що свідчить про постійний процес інтелектуалізації, який змінює саму людину. Але технології також можуть переносити частину когнітивного навантаження на технічні пристрої, що робить нас менш залежними від власної пам'яті. З одного боку це дозволяє зосередитися на інших завданнях, а з іншого посилює залежність від цифрових джерел знань.

Вільний доступ до системи Інтернет для пошуку необхідної інформації та можливість зберігання великих масивів даних на електронних пристроях, впливає на когнітивну активність людини, менш задіяною стає довготривала пам'ять, сповільнюються процеси запам'ятовування та пригадування інформації. У сучасній людині породжуються суперечності на шляху її зростання, трансформуються ціннісні орієнтації, зростає тяга до свободи та незалежності.

Розгляд історії науково-технічних революцій свідчить, що у сучасному суспільстві утверджується нова інтелектуальна революція, особливістю якої є нове технічне мислення, новий взаємозв'язок людини і технології, де не тільки спостерігається бурхливий розвиток технологій, але й відбуваються психологічні зміни в самій людині. Це вказує на формування нової реальності від ментальних, когнітивних процесів до соціальних відносин та комунікації, де творчість стає

загально науковим методом.

Історія розвитку наукової і технічної творчості вказує, що саме творча уява, фантазія, інтуїція є компонентами, які відіграють важливу роль у створенні, застосуванні наукового та технічного знання. Змінюються ментальні, комунікативні процеси. Нова технічна реальність визначається не лише технічними пристроями, але й психологією та техніками мислення людини. А. Сакун підкреслює, що “в процесі переходу від індустріального до інформаційного суспільства більш активно використовується творчість, а технології і техніка розширюють можливості мислення” [6, с. 116].

Новітні цифрові технології, такі як штучний інтелект, соціальні мережі та створена віртуальна реальність, не лише забезпечують доступ до інформації, але й формують нові конструкти мислення, які зумовлюють зміни в свідомості людини як суб'єкта нової реальності. На думку дослідників віртуальної реальності “майбутні дослідження у сфері розвитку штучних нейронних мереж” повинні включати “аналіз постійних оновлень й модернізації технологій, врахування нових відкриттів як у галузі нейронаук так і когнітивної психології” [7].

Сучасний стан науково-технічного прогресу, зазначає С. Путров “істотно змінює характеристики традиційних об'єктів науки, додаючи ті з них, які створені самою людиною” [5]. Він характеризується запровадженням в усі сфери життєдіяльності людини засобів автоматизації, застосуванням інформаційних технологій, комп'ютерних систем, розробкою біотехнологій, які сприяють вдосконаленню медицини та фармацевтики. У хімічній галузі, наприклад, створюються нові матеріали, синтезуються сполуки заданої структури. Автоматизація виробництва висунула нові вимоги до людини, які передбачають якісно вищий рівень її освіти, мислення, професійних якостей, духовності, творчих здібностей.

Технічне середовище не лише змінює природу, впливає на екологію, але воно змінює й природу людини. Техносфера впливає на духовне життя, відбувається трансформація ціннісних орієнтацій людини. Етика взаємодії з технологічними системами стає однією з найбільш актуальних проблем цифрової епохи. Розвиток штучного інтелекту, поширене використання робототехніки, автоматизованих систем управління породжує низку етичних питань. Техніці надаються функції керування і контролю. Виникає потреба чіткого визначення відповідальності у випадку негативних наслідків, які можуть бути результатом таких прийнятих рішень. Розвиток науки і техніки не повинен генерувати загрози та небезпеки. У цьому контексті, підкреслює Л. Сліпчишин, необхідно “підвищуються вимоги до всіх, хто причетний до створення і функціонування техносфери” [8, с. 186]. “Усі об'єкти винахідницької, інженерної, дизайнерської творчості мають бути проаналізовані з позиції “не нашкодь людині” [8].

Техносфера постійно розширює свої межі в той час як біосфера прагне до стабільності. Розвиток техносфери потребує нових природних ресурсів, а це призводить також до зміни навколишнього середовища. Спостерігається погіршення екологічної ситуації, а це не може не впливати на здоров'я людини. Відповідно, нові вимоги до діяльності людини є цілком зрозумілими. О. Чумак підкреслює, що “спільним для всіх сфер суспільного життя має стати гуманізація інноваційних змін; екологізація технологічного прогресу; залучення до світового інноваційно-інформаційного простору зі збереженням та збагаченням національної культурної спадщини” [9, с. 194-195]. Розвиток техносфери повинен відбуватися коеволуційно – гармонійно по відношенню до усіх її складових.

Функціональним призначенням техніки є покращення умов існування

людини, отже, при розробленні техніки і технологій слід враховувати антропологічні, психологічні, екологічні, етичні чинники.

Висновки. Розгляд техносфери, визначення предмету дослідження та методологічних підходів до вивчення цього феномену є проблемними питаннями сучасного філософського дискурсу. Термін “техносфера”, найчастіше, застосовується для філософського аналізу сучасного технічного середовища. Із застосуванням комп’ютерних засобів і технологій у всіх сферах суспільного життя змінюється сучасна картина світу.

Розвиток науки, техніки і технологій не можливо уявити без творчої діяльності людини. Кожен історичний етап суспільного розвитку відрізняється характерними рисами технічного середовища. І надалі, ми будемо спостерігати розвиток техніки і технологій, особливо інформаційних. Інформаційні технології повинні забезпечувати ефективну взаємодію людей, сприяти розвитку науки, освіти, культури та орієнтуватися на дотримання етичних норм.

Список використаних джерел:

1. Гончарова, ЛА 2014, ‘Основні психологічні підходи до дослідження творчої активності особистості’, *Проблеми сучасної психології* : зб. наук. пр.: ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Київ, № 25, с. 73-82.
2. Дольська, ОО 2011, ‘Філософія техносфери: обґрунтування та підходи вивчення’, *Гуманітарна оцінка техніки й технологій: протиріччя техногенної цивілізації*, Харків, с. 31-40.
3. Козак, ЛВ, Гаращенко, ЛВ & Кочмар, ДА 2020, ‘Творчість як основа інноваційної діяльності майбутнього педагога’, *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Київ, № 69, Т. 2, с. 169-173.
4. Моляко, ВО 2004, ‘Психологія творчості – нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини’, *Практична психологія та соціальна робота*, Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, № 8, с. 1-4.
5. Путров, СЮ 2014, ‘Філософський погляд на людиноорієнтовані технології зміцнення та відновлення здоров’я’, *Політичний вісник* : зб. наук. пр. Київ : Вадекс, № 75, с. 113-120.
6. Сакун, АВ 2014, ‘Мислення в еволюції соціального буття: контент інформації та знання’, *Наукове пізнання: методологія та технологія*, Київ, № 1(32), с. 112-117.
7. Сікора, ЯБ, Яценко, ОІ & Погребняк, МГ 2024, ‘Віртуальна реальність як інструмент адаптивного навчання в цифровому освітньому середовищі’, *Академічні візії*, Київ, № 28, с. 1-12.
8. Сліпчишин, ЛВ 2014, ‘Духовний вимір взаємодії людини з техносферою’, *Нові технології навчання* : наук.-метод. збірник. Інститут інноваційних технологій змісту освіти МОН України, Київ, № 81, с. 182-186.
9. Чумак, ОВ 2015, *Інноваційна діяльність як чинник розвитку суспільства в умовах глобалізації*. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук, Запоріжжя : Запорізький національний ун-т, 224 с. Доступно : <http://phd.znu.edu.ua/page/dis/05_2015/Chumak_dis.pdf>. [1 Листопад 2024].

References:

1. Honcharova, LA 2014, ‘Osnovni psykhologichni pidkhody do doslidzhennia tvorchoi aktyvnosti osobystosti (Main psychological approaches to the study of creative activity of the individual)’, *Problemy suchasnoi psykhologii* : zb. nauk. pr.: PNU imeni Ivana Ohienka, Instytutu psykhologii imeni H.S. Kostiuca NAPN Ukrainy, Kyiv, № 25, s. 73-82.
2. Dolska, OO 2011, ‘Filosofia tekhnosfery: obgruntuvannia ta pidkhody vuvchennia (Philosophy of the technosphere: justification and approaches to study)’, *Humanitarna otsinka tekhniki y tekhnologii: protyrichchia tekhnogennoi tsyvilizatsii*, Kharkiv, s. 31-40.
3. Kozak, LV, Harashchenko, LV & Kochmar, DA 2020, ‘Tvorchist yak osnova innovatsiinoi diialnosti maibutnoho pedahoha (Creativity as the basis of innovative activity of the future

- teacher)', *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, Kyiv, № 69, Т. 2, s. 169-173.
4. Moliako, VO 2004, 'Psykhohohiia tvorchosti – nova paradyhma doslidzhennia konstruktivnoi diialnosti liudyny (Psychology of creativity – a new paradigm for the study of constructive human activity)', *Praktychna psykhohohiia ta sotsialna robota*, Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka, № 8, s. 1-4.
 5. Putrov, SIu 2014, 'Filosofskyi pohliad na liudynoorientovani tekhnolohii zmitsnennia ta vidnovlennia zdorovia (Philosophical view of human-oriented technologies for strengthening and restoring health)', *Politychnyi visnyk : zb. nauk. pr.* Kyiv : Vadeks, № 75, s. 113-120.
 6. Sakun, AV 2014, 'Myslennia v evoliutsii sotsialnoho buttia: kontent informatsii ta znannia (Thinking in the evolution of social being: information content and knowledge)', *Naukove piznannia: metodolohiia ta tekhnolohiia*, Kyiv, № 1(32), s. 112-117.
 7. Sikora, YaB, Yatsenko, OI & Pohrebniak, MH 2024, 'Virtualna realnist yak instrument adaptivnoho navchannia v tsyfrovomu osvitnomu seredovyshchi (Virtual reality as a tool for adaptive learning in a digital educational environment)', *Akademichni vizii*, Kyiv, № 28, s. 1-12.
 8. Slipchysyn, LV 2014, 'Dukhovnyi vymir vzaiemodii liudyny z tekhnosferoiu (The spiritual dimension of human interaction with the technosphere)', *Novi tekhnolohii navchannia : nauk.-metod. zbirnyk. Instytut innovatsiinykh tekhnolohii zmistu osvity MON Ukrainy*, Kyiv, № 81, s. 182-186.
 9. Chumak, OV 2015, *Innovatsiina diialnist yak chynnyk rozvytku suspilstva v umovakh hlobalizatsii (Innovative activity as a factor in the development of society in the conditions of globalization)*. Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata filosofskykh nauk, Zaporizhzhia : *Zaporizkyi natsionalnyi un-t*, 224 s. Dostupno : <http://phd.znu.edu.ua/page/dis/05_2015/Chumak_dis.pdf>. [1 Lystopad 2024].

DOI 10.33930/ed.2019.5007.51(10-12)-6

УДК 316.7:111:504.03

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ

THE EVOLUTION OF THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: SOCIO-PHILOSOPHICAL ASPECTS

В. І. Поліщук

Актуальність теми дослідження. Концепція сталого розвитку є однією з ключових парадигм сучасної наукової думки, яка об'єднує економічні, екологічні та соціальні аспекти. В умовах прискореного технологічного розвитку, зростання населення та інтенсивного використання природних ресурсів питання збалансованого розвитку набуває критичного значення.

В умовах глобальних екологічних і соціальних криз, таких як пандемія COVID-19 та війна в Україні, яка почалася у 2022 році. Ці події посилюють соціальні та економічні нерівності,

Urgency of the research. The concept of sustainable development is one of the key paradigms of modern scientific thought, integrating economic, environmental, and social aspects. In the context of accelerated technological development, population growth, and intensive use of natural resources, the issue of balanced development becomes critically important.

Global environmental and social crises, such as the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine that began in 2022, have exacerbated social and economic inequalities, worsened the state of the global ecosystem, and highlighted the importance